

hällävälismi ei olekaan Ilariolle filosofian lopputulos vaan jonkin rehevämmän ja täyteläisemmän alku, kuten Brumonti myöhemmin osoittaa.

Jos kaivausten edetessä ei päädyttäisi islamin platonismiin, voisi luulla, että Ihme-Ilariomme harrastaa mustaa magiaa. Hieman kliseenomaisen zarathustramaisesti Ilario lunastaa kristinuskolta niiden demonit ja Jumalan löytäen filosofisen yhteisön, rakkauden ja olevaisen kaikkivaltiaan ykseyden.

Materialismi olikin provokaatio. Luulen kuitenkin, ettei kyseessä ole muuta kuin mystinen "elävä yhteys Jumalaan", ja Ilario paljastuu keskiaikaiseksi salauskovaiseksi. Lopussa tämä *cherubische Wundermann* kohoaa kesämökkkinsä katolta kirkkaalle taivaalle oppilasparven kummastellessa näkyä.

Hallusinaatioista puheen ollen teosta rasittaa muutama ongelma, joiden johdosta Khomeinikin kasvaa koiranputkea. Teoksessa poltetaan kohtuuttomasti pilvää, khatia ja muita laimeita rehuvalmisteita. Terveisiä vain Ginsbergille ja Kerouackille, mutta tämä beatkulttuurin uudelleen popularisoitu jälkisiväri lähentelee kliseenomaisuutta tarjoten selitystä ilmestykselle, joka ei enää olekaan ihme.

Runsas matkustaminen on transsendentaalisuuden kantaja, mutta teoksessa reissaataan liikaa, ilman tarkoitusta ja pintaliidonomaisesti niin, että arkeologiset jäljet uhkaavat peittyä paikkakuntien sanamereen: Kreikasta Firenzeen, Firenzestä Algeriin, Pariisiin, Teheraniin jne. jne.

Kun laiva on lastattu markiiseilla, herttuatarilla ja itsellään Jacqueline Kennedy-Onasiksella, on tämän *absolutely fabulous*-sokeoroinnin seurauksena snobismin leima. *Happening*-kalenteria väärin vilkaisuena olen kyllä itekin joutunut keskelle *glamour*-partyä käydessäni Club DTM:ssä, mutta 179 sivua Dana Internationalia on sentään liikaa.

Toisaalta, vaikka ette usko, voin todistaa, että kirjan tapahtumat ovat suurimmaksi osaksi tosia. Ilman pateettisuuden häivää voin todeta Brumontin lahjoittaneen nykyfilosofiallemme mitä säkenöivimmän spektroliitin. Mutta mistä löytyisi tapahtumiin sopiva elämä?

Jukka Hankamäki

CLAUSEWITZILÄISEN STRATEGIKON NÄKÖKULMA MAAILMAAN

Pekka Visuri, *Turvallisuuspolitiikka ja strategia*. WSOY, Helsinki 1997. 506 s.

Pekka Visuri on antanut strategian oppikirjalleen nimen *Turvallisuuspolitiikka ja strategia*. Nimeksi se on selkeä, joskin tyylyssä toteavuudessaan jopa tappavan tyhjentyvä. Se antaa lupauksen kahden merkittävän *sota-*

taitoa ja politiikkaa jäsentävän käsitteen yhteisestä analyysistä. Se haastaa tekijän ja lukijan pohtimaan, mitä tekemistä *turvallisuuspolitiikalla ja strategialla* on toistensa kanssa – tai mitä ei.

Maanpuolustuskorkeakoulun dosentin, yleisesikuntaupseeri (evp.) Visurin tarkoituksena on ollut esittää mahdollisimman tasapainoinen ja kattava kokonaisnäkemys strategian teoriaan ja sen käytäntöön soveltamiseen. Oppikirjan tavoite on kunnianhimoinen. Ja merkittäväksi sen tekee jo pelkästään tieto siitä, että alan edellinen kokonaisvaltaisuuteen pyrkinyt suomalainen teos, Kullervo Killisen *Kansainvälinen politiikka I–II*, on jo 40 vuotta vanha.

Suomalaisten kadettien sotataidon kohottamiseksi kirjoittamassaan oppikirjassa Visuri käy läpi varsin laajasti strategian poliittisten ja käytännöllisten ratkaisujen kansainvälistä *historiaa*. Suomalaisen osuuden vahvuus selittyy oppikirjan kansallisella tehtävällä, ei suomalaisaitojen maailmanmittaisella erinomaisuudella.

Strategian *teorialle ja tutkimukselle* uhratut parikymmentä sivua jäävät 500-sivuissa kirjassa historiakatsauksen ja mittavaksi paisuvan strategian kaikkivoipaisen praktisen ulottuvuuden pohtimisen varjoon. Visuri lähestyy strategiaa yksinkertaistetusta aatehistoriallisesta näkökulmasta. Strategian hän näkee yliveritaisena maailman jäsentämisen ja siihen osallistumisen tapana. Hän vieroksuu selvästi angloamerikkalaista "teoretisointia" *strategioista*.

Visurin strategiapohdinnan maailmankatsomuksellista perustaa voisi sanoa modernistiseksi ihmiskäsitykseksi, jolle ovat tässäkin tapauksessa leimallisia "objektiiviset faktat", analyyttinen logiikka ja työnjakoon (*lue*: strategikat, sotilaat ja muut) perustuva erityisosaaminen. Niiden avulla hengen ja materian ilmentymisen sirpaleisuudesta ja kaoottisuudesta on löydettävissä ymmärrettävä näkemys *kokonaisuudesta* ja siinä toimimisen *tarkoituksesta ja mahdollisuuksista*. Visuri esittää tämän kaiken juurevan selkeästi ikään kuin tukkimiehen kirjanpidon avulla, jotta sen jokamies ymmärtäisi. Ja tällöinhän strategioita perustoieneen ei ole kuin yksi – niitä järkeviä.

Käsitehistoriallisesti "strategia" on Visurille kokonaisvaltaista *sotataitoa* – erotukseksi "taktiikasta", joka on *taistelutaitoa*. Käsitteensä hän perustaa suuresti arvostamaansa Carl von Clausewitziin (1780–1831). Vastavasti "turvallisuuspolitiikka" on Visurilla valtioiden ja niiden liittoutumien sotilaallista toimintaa ohjaavaa politiikkaa, jolla reagoidaan ja varaudutaan pääasiassa sotilaallisiin uhkiin.

Ylihistoriallinen oppi

Otsikon lupaama kahden eri käsitteen rinnakkainen esittely tyipistyy varsin selkeästi strategian turvallisuuspolitiikasta ottamaan selätykseen. Strategia on peruskäsite, kovaa ydintä oleva oppi loogisesta, tehokkaasta ja järkevistä toiminnasta menestyjien maailmassa, jossa vain kokoavaksi toimintanimikkeeksi tyypistyvä "turvallisuuspolitiikka" joutuu turvautumaan strategian yliveritaiseen perustavuuteen. Strategia on siis turvallisuuspoliittinen oppi, jota sovelletaan politiikkaan, talouteen ja sotilastoimiin.

Strategian opissa näyttää Visurin mukaan olevan jotain ylihistoriallista ja muuttumatonta tosioleavaista. Vuosituhanista oppia politiikan ja sodankäynnin periaatteiden pysyvyydestä hän perustelee darwinistisella väittämällä, "ettei ihmisten käyttäytyminen vaaran uhatessa poikkeaa paljoakaan siitä, miten varhaiset esisäät varmistivat hyvinvointinsa ja elämisen jatkuvuuden" (s. 10). Tällaisissa ajallisissa mittakaavoissa liikuttaessa joku kylmän sodan loppuminen on vain perspektiiviharha.

Kaikkiaan *väkivallan logiikkaan* ja sen institutionalisoidun sovellutuksen, *sodankäynnin, pakottavaan välineellisyyteen* perustuva oppi näyttäisi muodostavan kaiken organisoidun poliittisen toiminnan perustan. Väkivallankäytön (tavoite-)rationaalisen optimoinnin periaatteet nousevat siten valtiollisessa toiminnassa poliittiseksi kyvyksi. Näin ollen taitava politiikka, erityisesti ulko- ja turvallisuuspolitiikka, näyttäisi olevan jo "sodankäyntiä" ennen varsinaista sotaa ja "avoin sota" pahimmillaan vain sotaisan politiikan hallitsematon ja vähemmän järkevä välivaihe – kuten Visuri toisaalta tahattoman itseironisesti toteaa.

Näinkö siis sota olisi "politiikan jatkamista toisin keinoin", kuten Clausewitz on kirjoittanut?

Clausewitzin oikea tulkinta

Visuri on clausewitzinsä hyvin lukenut ja hän on aiemminkin esiintynyt oppi-isänsä puolustajana väärinymmärtäjiä ja yksinkertaistajia vastaan. Hänen mukaansa yllä esitettyä lyhyttä väittämää enempää ei monikaan Clausewitzia tunne.

Visuri esittää Clausewitzin "kantilais-hegeliläiseen ja saksalais-romanttiseen ajatteluun" (s. 36) viehtyneenä "positivismin kriittikkona" (s. 36). Poliittisesti hän oli liberaali Preussin yhteiskunnan uudistaja ja Ranskan vallankumouksen oppien kannattaja.

Näin Visuri esittää oman clausewitzinsä motiivit: hän "halusi erityisesti kumota käsityksen, että sodalla olisi jokin itseisarvo ja että sodan alkaessa politiikan vaikutus loppuu" (s. 37). Lisäksi Clausewitz kuuluu väittäneen merkittävästi, että "poliittinen tarkoitus on päämäärä, sota on väline, eikä välinettä voida ajatella käytettävän päämäärättömästi" (s. 37;

kurs. JH). Kursivoidun vastainen Clausewitzin tulkinta on Visurin mukaan vääriymmärtämistä.

En vain muista, kuka olisi modernistisesta sodan teoriasta toista väittänyt. Sen sijaan sodan karkaamisesta politiikan käsistä hallitsemattomaksi on ollut ihan riittämiin todistusvoimasta puhetta. Sodan poliittisessa väli-neellisyydessä on juuri sitä Visurinkin kamoksumaa "teoriaherrojen puhetta", joka toimii paperilla mutta ei käytännössä. Häntä alkaa niinsanotusti heiluttaa koira, sota ohjata politiikkaa, eikä päinvastoin.

Mutta mitä Clausewitzin oma tarkennus, "sota ei ole mitään muuta kuin politiikan jatkamista lisäämällä siihen uusia keinoja" (s. 37), sitten tarkoittaa: tuoko se lisävalaistusta hänen oppiinsa? Kyllä – ja hänen politiikkakäsityksen sinetöiden.

"Oikea Clausewitziläinen" Visuri pahoittelee, että hänen clausewitzinsä ymmärretään väärin, kun luullaan hänen tarkoittaneen "sodalla politiikan vaihtumista pelkäksi voimankäytöksi" (s. 37) – koska nämä tulkinnot "eivät perustu alkutekstiin" (s. 37). Visurin esittämän strategia- ja politiikkakäsityksen mukaan Clausewitz kuitenkin ymmärsi *politiikan* nimenomaan hallituksi *pakkovallan* käytöksi, siis *sodaksi* – jonka pitäisi avoimenakin olla hallittua pakottamista. Sodalla on toisaalta Clausewitzinkin mukaan avoimeksi päästyään taipumus hallitsemattomuuteen. Täten Clausewitziläinen maksimi kuuluu: politiikka on *järkevää* sotaa, sitä ohjaa hallittu strategia.

Pakkovallan logiikka

Tästä politiikan käsitteen, sanoisinko sen *sanarvaltaan* perustuvan platonis-aristotelisen ja arendtilaisen version, "vääriymmärtämisestä" huolimatta Visurin kirjan ansioksi on luettava paljon siteeratun mutta vähän tunnetun aatelismies von Clausewitzin ajatusten ja niitä valaisevan henkilöhistorian esittelyssä. Kirjan piilotehti, sen henki, vakuuttaa lukijalleen, miksi strategia, sotataito, on loogisesti kasvanut kiinteäksi osaksi modernia ajattelua. Siinä strategian koettelu ymmärretään yleisesti politiikan syvimmäksi olemukseksi. Poliitiikka on tässäkin tapauksessa sitä, mitä politiikaksi halutaan kutsua, vaikka politiikasta – ja sen puutteesta – on puhuttu myös toisin äänenpainoin jo Platonista ja Aristoteleesta asti.

Ironista on siis, että juuri mainittu ansio on syynä kirjan kokonaisuuden heikkouteen, koska politiikka tulkitaan clausewitziläisittäin. Ymmärtäessään politiikan sotataidon, strategian, soveltamiseksi Visuri syöllistyy yksil-mäiseen politiikka-käsitteen tyypistämiseen. Itse asiassa tällaista strategia-ajattelun soveltamista voisi perustellusti kutsua arendtilaisittain *pakkovallalla* hallitsemiseksi, ei politiikaksi.

Ironiaa lisätköön Visuri itse ja laajentakoon sen koskemaan osaksi myös itseään: "Teori-

an ja käytännön ongelmaksi on kuitenkin osoittautunut, että samojen ihmisten on vaikea hallita niin erilaisia ilmiöitä kuin normaaliajan politiikkaa ja toisaalta sodankäyntiä. Vaikeuksista huolimatta strategian tai nykyisin myös turvallisuuspolitiikan suunnittelijoiden ja johtajien tulisi tuntea molemmat alat." (s. 38)

Lausumallaan Visuri tulee esittäneeksi yhden totuuden Clausewitzistä, hänen kyvyistään ymmärtää politiikkaa tai elämää muuksi kuin hienostuneemmaksi versioksi "järkevää" mutta avoimesta sodasta. Clausewitz oli nimittäin aikansa vanki. Hän ei ollut nähnyt demokratiaa eikä ymmärtänyt (tai arvostanut?) sen periaatteisiin kuuluvaa sananvallon politiikkaa. Mutta pitääkö Visurin olla clausewitzinsä vanki?

Strategikon torjuntavoitto?

Vaikka Visuri on pyrkinyt päivittämään oppiaan sotataidosta kylmän sodan jälkeisillä vaatimuksilla, hän lähestyy aihettaan hyvin perinteisestä, sanoisinko reaaliolitiikan ja sotilaan näkökulmasta. Eivät maailmanpolitiikan, kansainvälisen politiikan eivätkä edes turvallisuuspolitiikan tutkimuksen uudet tuulet paljon Visuria hetkauta. Akateemisesti hänen näkemyksensä perustuu olennaisilta osiltaan poliittisen realismin koulukuntaan, vaikka hän valistuneen oppikirjan tekijän tavoin ikään kuin kirjoittautuu sitoutumattomaksi ja pyrkii esittelemään muitakin tutkimuksellisia lähtökohtia. Koulukuntien yläpuolelle asettuminen on kuitenkin läpinäkyvän keinotekoista. Kirja on parhaimmillaankin vain kypsähköä realismin itsekritiikkiä.

Visurin oppikirjan piilotettua tehtävää voisi luonnehtia lauseella, miten siirtää perinteinen sotataidon ja sotilaallisen turvallisuusajattelun oppi kylmän sodan jälkeiseen aikaan. Hän on valinnut keinokseen välttämättömien faktojen päivittämisen ja vanhoja oppeja vastaan nousvien ajatusten torjumisen tai yksinkertaisesti niistä väikemisen.

Tyypillinen visurilainen vastaväite sisältää torjunnan, vanhaan turvaamisen ja toteamuksen, että "tapaus on loppuun käsitelty". Hyvää strategian hallintaa?! Esimerkiksi laaja ei-sotilaallinen turvallisuusajattelu kuitataan seuraavasti: "turvallisuuspolitiikan [...] käsite pyrittiin laajentamaan lähes kaikkia ihmisten uhkiin kokemia asioita ja turvallisuustarpeita kattavaksi. Varsin pian kävivät ilmi myös tällaiseen lähestymistapaan liittyvät vaikeudet. Niinpä [...] sovellutusala voidaan edelleen rajoittaa [...] toimintaan [...] väkivallan käytöstä aiheutuvia uhkia vastaan." (s. 15)

Menneessä aikamuodossa esitetty kuvaus on kertovina, että asia ei ole enemmän puhumisen "väärä". Kuitenkin uudet turvallisuus-käsitteen määrittelyt ja emansipatoriset vapautumisyritykset sotataidon väkivaltaises-ta logiikasta ja sen käytännön sovellutuksista

ovat ehkä 1990-luvun merkittävimpiä turvallisuustutkimusta puhuttaneita aiheita – eikä keskustelu niistä ole missään nimessä loppuun käsitelty.

Uuden keskustelun vähättelyllään ja torjunnallaan Visuri tietysti tekee politiikkaa. Mutta niin kauan kuin politiikka on sananvaltaa ja vapautta, en alistu hänen politiikkaansa. Sen sijaan väitän, että uusi turvallisuuskeskustelu tuo vähintäänkin relevantteja vaihtoehtoja pakkovaltaan perustuvan strategisen ajattelun turvallisuuskäsitykselle. Arvioin, että *taktisena* vetona 500-sivuinen kirja on varmaan hyvä torjuntavoitto uusista ajatuksista niin kauan kuin sen lukijat eivät tutustu aihetta käsitteleviin muihin teksteihin. Strategikkona Visuri saattaa kuitenkin avistaa edustamansa ajattelun hegemonian lähestyvän loppuaan – jos modernistisen valistuksen ja edistyksen voittokulkuun on uskomista – ja siten hänen taktiikkansa on vain viivytystaistelua.

Mutta mene ja tiedä! Kovin vähän toisaalta jälkimodernistejakaan tuntuu kiinnostavan eräs modernia yhteiskuntaa koskeva keskeinen kysymys: miksi strategiasta on tullut käytännössä "superoppi", joka on asetunut *yleisen yhteiskuntateorian* asemaan. Markkina-voimien pyörytyksessäkään ei yleisen käsityksen mukaan selviä *politiikalla* vaan *strategian* taidoilla. Tosin strategiasta on muitakin versioita kuin pakkovaltaan perustuva sotataito.

Jouko Huru

VERISITEITÄ: 60-LUVUN LOPUN TYTÖT KUVIN JA SANOIN

Anja Snellman & Ulla Jokisalo, *Side*. WSOY, Porvoo 1998. 162 s.

"Meistä teki perheen viha, julmuus, loukkaava väkivaltaisuus, halveksunta, itsepetos. Tämä on vahvin side jonka tiedän", kirjoittaa Anja Kauranen *Ihon ajassa* (s. 66). *Side*-nimen saaneessa uudessa kirjassa hän jatkaa samoista teemoista Snellmanin nimellä. Sukulaisuuden hautovien verisiteiden lisäksi myös ystävyudet ja rakkaudet saattavat toisinaan hier-tääkin. Siteitä solmimitaan ja katkotaan.

Ulla Jokisalon kuvateoksia ja Anja Snellmanin tekstiä kiehtovasti yhdistelevä teos on myös kasvukertomus. Veriset siteet ovat kirjassa läsnä naiseksi kehittymisen kautta.